

Voor menig docent maatschappijleer vormt een vakantie ook een bron van inspiratie voor de lessen. Redactieleden bespreken handige (reis)literatuur voor onderwerpen in de klas.

RECENSIES

ISRAËL

Dat het Israëliisch-Palestijnse conflict complex is, weet iedere docent maatschappijleer. Eenmaal in deze regio blijkt al snel dat de situatie nog ingewikkelder is dan vooraf gedacht.

Over zowel Israël als Palestina zijn talloze boeken verschenen. Mijn belangrijkste tip luidt: lees zoveel mogelijk boeken die vanuit andere perspectieven geschreven zijn. Hier volgen twee voorbeelden. *Een land zonder grenzen* is geschreven door de Israëlische schrijver Nir Baram. Hij groeide op in Israël en merkt op dat jongens van 18 jaar (die hij sprak) nog nooit van hun leven een Palestijn hebben ontmoet. Voor *Een land zonder grenzen* reisde Baram juist wel naar de Palestijnse gebieden om er met uiteenlopende mensen in gesprek te gaan. Hij bezoekt niet alleen Oost-Jeruzalem - het Palestijnse deel van de stad - maar ook vluchtelingenkampen en kibboetsen. Gesprekken plaatst hij in politieke en/of historische contexten. Dat maakt het boek een aanrader voor zowel de reizende docent als de thuisblijver die weet dat de regio ooit een keer in een les aan bod zal komen. De Nederlandse journaliste en historica Els van Diggele schreef met *We hater elkaar meer dan de Joden* een boek over de verdeelde Palestijnse samenleving. Het boek bestaat uit analyses en interviews. Voor haar boek huurde Van Diggele een woning in Ramallah. Uit de verhalen van de journaliste blijken de gevoeligheden in de maatschappij, de angsten en de strijd tussen Fatah en Hamas. Ze bezoekt de Gazastrook. Net als voor het boek van Baram geldt dat een toerist niet dezelfde reizen kan maken als de auteur van dit boek, maar het is dan ook niet geschreven als reisgids. Het boek toont vooral de complexiteit van de regio aan die zelfs een reiziger niet direct zal opmerken. *IP*

Nir Baram, EEN LAND ZONDER GRENZEN, De Bezige Bij, Amsterdam, 2016, 192 bladzijden

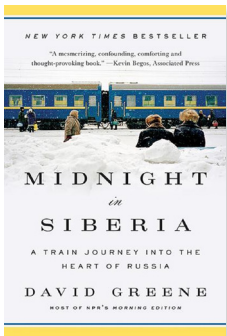
Els van Diggele, WE HATEN ELKAAR MEER DAN DE JODEN, Atheneum - Polak & Van Gennep, Amsterdam, 2017, 320 bladzijden

DE LETSE ZIEL

De reis door de Letse steden, over het platteland en langs het 'zomerhuisje' van Vladimir Poetin had ik nooit begrepen zonder *Baltische zielen*.

Veel reizen brengen je uit je comfortzone, maar deze reis sloeg me volledig eruit. In een van de herbergen waar ik sliep stond een oude houten servieskast, met een in het glas geslepen swastika. De herbergier was een vriendelijke en behulpzame man en ik vroeg me af hoe zo'n aardige man er deze denkbeelden op na kan houden? Eenmaal teruggekomen in Riga viel me op dat veel tattoos in het straatbeeld ook nazistische symboliek bevatten. Pure shock. Gelukkig stond Jan Brokken naast me. In alle Letse biografieën kwam één thema constant naar voren: de overheersing en bijkomende vernedering. Uit veel van deze biografieën sprak de angst voor russificatie, het Sovjet-regime of de nazi's. Letland moet niet door de blik van consensuspolitiek worden gezien, maar met inzicht in machtspolitiek en de daarbij horende polarisatie. Polarisation die in alle vezels van de stad zichtbaar is: de art-nouveau-architectuur die zich afzet tegen de aristocratie of de wijk *Moscow district*, met veel Russisch sprekenden die klaarblijkelijk in armoede leven. Wederom dankzij Brokken leerde ik dat met de val van de Muur de Russisch sprekenden niet naar Rusland terugkeerden. Tot op de dag van vandaag leeft deze groep daar, maar tegen wil en dank. Veel burgerrechten zijn hen ontnomen. Ook tijdens de laatste wandeling door Riga werd me haarfijn duidelijk dat de politiek hier over levens beschikt. Ik ontdekte een boekwinkeltje met een zwarte geschiedenis. Tijdens een van de vele overheersingen in de Letse geschiedenis is de eigenaar van dit, nog bestaande, winkeltje uit het raam gesprongen. Hij kon het niet aan dat Letland zijn onafhankelijkheid door de sovjets verloor. In zijn hand zat een stuk kaart van Letland, gescheurd uit de landkaart van zijn kantoor. *KV*

Jan Brokken, BALTISCHE ZIELEN, Atlas Contact, Amsterdam, 2017, 464 bladzijden

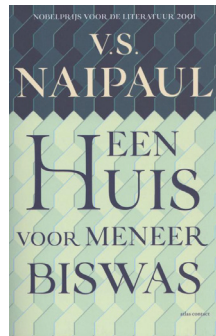

EEN REIS DOOR NIEMANDSLAND

Het echte Rusland vind je ver weg van de trendy cafés, de chique kledingwinkels en politieke betogingen en politieoptredens in Moskou.

Langzaam, heel langzaam, trekt het landschap aan me voorbij. Eerst de naaldbossen, dan de steppe en ten slotte de toendra, of andersom. Mijn kennis van vegetatie laat te wensen over. Ik kijk naar het boek in mijn schoot. David Greene, die net als ik de 9.288 kilometer lange route van Moskou naar Vladivostok volbracht, heeft gelijk: het is een treinreis van reflectie en acceptatie. Reflectie op het afgelopen jaar, je loopbaan, of, in het ergste geval, je leven. Acceptatie van het gedrag van je coupégenoten, het gebrek aan comfort en het meedogenloze weer, stervenskoud dan wel bloedheet. Kilometerslang alleen met je gedachten, die slechts af en toe ruw worden verstoord door de baboesjka, een meestal flink gezette dame die snauwend de scepter in het treinstel zwaait. Ze wil je ticket zien, zegt dat je een kussenloop hebt ontvreemd of dat je te veel heet water voor je havermost of thee tapt. Greene belandt met een mysterieuze Rus in een sauna waar hij bier drinkt, gedroogde paardenworst eet en, naar oud-Russisch gebruik, met vijgentakken wordt geslagen. Hij onderzoekt de inslag van een meteoriet in Tsjeljabinsk en spreekt met ondernemers in hotels en tapijtfabrieken over de corruptie die nog steeds hoogtij viert. Tussen de regels door schrijft hij over de flinterdunne lijn tussen democratie en dictatuur in het Rusland van Poetin. Hoewel Greene mijn leidraad tijdens deze reis is, houd ik het bij het eten van rendier in Novosibirsk, het bekijken van een opera van Poesjkin in Vladivostok en het drinken van de zelfgestookte wijn van een Russische oma. Ook leuk. *Rianne Brink*

David Greene, MIDNIGHT IN SIBERIA, A TRAIN JOURNEY INTO THE HEART OF RUSSIA, W.W. Norton & Company, New York, 2014, 352 bladzijden

KLEINE MAN

De klassieker uit 1961 geeft een tragikomisch portret van de hindoestaanse gemeenschap en een man die hoger wil komen.

'Een huis voor meneer Biswas' van de Nobelprijswinnaar V.S. Naipaul is ideaal leesvoer voor een maatschappijleerdocent die naar de Caraïben of India gaat. De lijvige roman volgt de hoofdpersoon Mohun Biswas in Trinidad van zijn geboorte tot zijn dood in zijn worsteling om zich op te werken en zich van zijn hindoestaanse familie los te maken. Het boek leest als een antropologische studie van de Indiase diaspora in de Caraïben in de eerste helft van de twintigste eeuw; een periode waarin er meer vrijheid en individualisme ontstaat om uit eigen kracht van een lagere sociale klasse naar de middenklasse te komen, maar waarin de familiebanden nog steeds zeer hecht zijn. De familie die beslist welke zoon mag studeren en welke moet gaan werken. Biswas richt zich op het vergaren van bezittingen, de symbolen van sociale stijging, maar op het moment dat de bezittingen er zijn kan er eigenlijk niet van worden genoten; zijn auto blijkt te klein, de tafel in de woonkamer te groot en het gedroomde huis is lek en brandt af. Een eigen winkel blijkt een aflopende zaak. Rampspoed en geldzorgen achtervolgen hem, waardoor hij telkens op zijn gehate schoonfamilie moet terugvallen. Die schoonfamilie maakt op haar beurt een armoedeval mee, door een reeks onfortuinlijke beslissingen. Er valt veel te lachen om de lotgevallen van deze arme tragische 'kleine man' die hogerop wil komen en zijn uitgebreide schoonfamilie die tot elkaar zijn veroordeeld. Een mooi inkijkje in de hindoestaanse gemeenschap en hoe belangrijk (en soms verstikkend) familie in deze gemeenschap is. *BB*

V.S. Naipaul, EEN HUIS VOOR MENEER BISWAS, Atlas Contact, Amsterdam, 2018, 592 bladzijden

VERSCHEURD LAND, VERSCHEURDE IDENTITEIT

De zomervakantie bracht Koen Vossen naar Vietnam. Een land verdeeld door etnische lijnen, politieke ideologie en kolonialisme.

In de westerse media wordt veel gesproken over de gevolgen van de Vietnamoorlog voor de Verenigde Staten. *De sympathisant* brengt hier verandering in. De auteur is geboren in Vietnam en opgegroeid in de Verenigde Staten: *'I'm a spy, a sleeper, a spook, a man of two faces. Perhaps not surprisingly, I am also a man of two minds'*. Het verhaal gaat over half-Vietnamese, half-Franse communistische 'undercover'-agent tijdens de Vietnamoorlog. Om het verhaal nog complexer te maken, heeft de hoofdpersoon in de Verenigde Staten gestudeerd en begrijpt daardoor de denktant van alle groepen. Hij denkt Vietnamese, Frans en Amerikaans. Hier maakt hij dan ook zijn broodwinning van. De identiteit van de hoofdpersoon lijkt ongeloofwaardig, maar reizend door het land begreep ik steeds meer het doel hiervan. Het is een vorm van kritiek op de eendimensionaliteit waarmee, vooral, Amerikanen de Vietnamoorlog beschrijven. Door het Frans kolonialisme en de Vietnamoorlog hebben veel Vietnamezen zich meerdere culturen eigen gemaakt, zoals de Vietnamese verzetsstrijders, die meer Frans zijn dan de Fransen. Door de onderdrukkingen moest men zich het Franse/Amerikaanse denken wel eigen maken en daarmee ook de eigenschappen van de onderdrukker verwerven. De zoektocht naar identiteit in Vietnam blijft spelen: het residu van alle overheersingen is bijvoorbeeld ook terug te vinden in de culinaire cultuur. Streetfood is volledig beïnvloed door zowel de Franse keuken als de Amerikaanse: baguettes zoals je ze nog nooit geproefd hebt! Een fenomeen dat ook in 'Saigon' van de Netflix-serie *Street Food* is vastgelegd. *KV*

Viet Thanh Nguyen, DE SYMPATHISANT, Uitgeverij Marmar, Baarn, 2019, 432 bladzijden